

XIV.

Biskop, Dr. Caspar Wildhagen i Viborg.

Efterfølgende Biografi, der kjendelig er benyttet ved Biskop Wildhagens Jordefærd 1720, er rimeligvis forfattet af den bekjendte M. Christen Lassen Tychonius, der da var Præst og Provst i Skive; derpaa tyder i alt Fald den højtravende Stil¹⁾. Forfatteren gjør Wildhagen til en stor Mand, hvad han neppe har været, da det vel nærmest var Hofgunst eller maaske snarere Ønsket om af blive ham kvit som Hofpræst, der bragte ham paa Bispestolen. Imidlertid indeholder denne Biografi en Del mere om Mandens Liv, end man hidtil har vidst, og kan derfor vel nok fortjene en Plads paa dette Sted. Den meddeles efter et, som det synes, originalt Haandskrift i Gl. kgl. Saml. 3022. 4to.

Vita Viri Summe Venerabilis, Nobilissimi et Amplissimi
B. Dei Caspari Wildhagen S. S^e Theologiæ Doctoris et
Episcopi Wiburgensis optime meriti.

Solen er Himlens Lys; Biscoppen Kirkens. Maa hver Præstemand lignis ved en Stjerne paa Himmelen, da maa en retsindig Biscop, som deris Formand og Hovedmand, vel lignis ved en Soel blandt disse Stjerner, der baade har et Lys frem for dem og deeler Lys ud blandt dem. I Solen glantzer Skaberens Herlighed for Verden; I Biscopperne Frelserens Kierlighed for Kirken. Solen har sit Lys, Biscoppen sit Embede alleene af Gud. Hin satte Gud self et Pauluun paa Himlen; denne i og over sit Paulun, dend Christen Kirke paa Jorden. Solen har sin Cirkel og Periode, sin Opgang og Nedgang; Biscopperne har deris Kald og Indgang til deris Embede, deris Død og Udgang fra deris Embede, alt som dend Aldmægtige har aftælllet deris

¹⁾ Om denne ejendommelige Personlighed har Dr. O. Nielsen for nylig meddelt en Del gode Efterretninger i Tidsskriftet *«Museum»*, 1892. I, 159 ff.

Dage og Tjmer og afmerket deris Lives Maal og Meed. Saadan en Soel for dette Stiffes Stierner, saadan et Lys for vor Kirkes Himmel, bærede vj i voris sl. Hr. Biscop, denne velædle, velborne og højærværdige Herre sl. Doct. Caspar Wildhagen, hans Lif, og besørge vi nu hans Ljg. Hvordan denne Soel oprandt, dette Lys tendtis ved en fornemme Oprindelse; hvordan dend stigede fra de nederste til de højeste Grader paa Kirkehimlen, hvordan dend imidlertid allevegne kastede glimrende Straaler fra sig ved et berømmeligt Lif, og hvordan dend omsider dalede i Døden for at skinne uden Makel og Mangel des herligere i Ævigheden, seeis af efterfølgende dend sl. Guds Mands Lif og Døds korte Forklaring.

Aar 1664. d. 24de Octobr. æredis dend ældgamle Trundhiems Bye i det vjtfraliggende Norden med denne Guds Mands Fødsel, hvis Lif skulle vorde Guds Meenighed saa opbyggelig og sin Fødebye saa berømmellg. Da favnede hans sl. Fader, edle og højfornemme Sr. Caspar Wildhagen, H. Kongl. Maj^{ts} General Post-Directeur over Nord-Landene, denne kiere Søn som en Gave af dend velsignende Gud og som en Frugt af sin velsignede Egtefelle, edle Madame Margaretha Jessen, berømmelig af sin, ved store Meriter, vjtbekjendte Familie, men end meere prisværdig af sine egne Dyder. Daabens benedidede Vande aftørde strax den medfødde Synds Smitte, og Forældrenis uafladelige Omhu, inderlige Forbøn, fornufftige Tugt og Dyds Exempler hialp i Barndommens og Ungdommens første Aar dend naturlige Geni og dend gode Siæl, hvilken Himlen dette Barn hafde forlænt, til at vise saadanne Artigheds Blomster, som lovede Fremtiden icke andet end en stor Fuldkommenheds modne Frugter. Under lærde Skolmesteris Anføring lagdis først i Forældrenis Huus de Lærdoms Grundvolle, paa hvilke dend hølærde og berømte Rector i Stadens Skole, Mag. Simon Hoff, siden lykkelig kunde bygge de lærde Sprog, de boglige Kunster og meest de af Gud self obenbarede hellige Videnskaber. I 4^{te} Aars

Tid hafde da Trundhiems Skole (som tilforn hafde i den berømte Doct. Arctanders Persohn sendt Wiborg en Biscop over 100 Aar siden) atter dend Ære at være Foster-Moder til en Biscop, under denne Discipels Persohn, som formedelst sit lycksalige Nemme, Hukommelse og Fattning var sine Forældris hiertelige Glæde, sine Læreris priselige Fornøjelse, sine Meddisciplers misundelige Exempel og Alles store Forundring, indtil Annum 1681, da voris salige blef i sit Alders 17^{de} Aar med sin Læreris Lengsel og berømmelige Testimonio dimitteret ej saameget til at formeere som til at ære det Kongl. Universitætes Borgeris Tal og Rulle, under Decano Celeberrimo Doct. Borrichio og Rectore Magnifico D. Christiano Noldio. Det var ej att undre, at saa habil en Candidat favnedis med Glæde af Academiets Arme; men meere at et Menniske, saa lidt avanceret i Aar, var saa vjt avanceret i Forstand, att hand drevis til, endehl af een over de gemeene halvlærdis Dovenhed opstigende Ambition, endehl af en umættelig Lyst til Videnskab og Erudition, strax Aaret derefter 1682 at besøge det da i sin feyerste Ungdoms Flor saa herlig blomstrende, og da, ligesom nu, under vor mægtige Monarches Skygge florerede Kiiler-Academie i Holstein, ret ligesom voris sl. hafde haft en sær Inclination for denne sin Aaring og for det Academie, som just var oprettet det Aar hand var fød. Her hørte hand da over 6 Maaneder de over ald dend lærde Verden berømte Kortholt og Morhof som Holsteins store Lys og Lærere, og hafde gierne reyst videre, hvis ej hans gode sl. Fader hafde fundet det raadeligt, at hand, førend han saae andre Landis Skick, først hafde efterkommet Fæderne-Landetz Lov med at undergive sig dend Overhør og Prøve, som Prædike Embedets Candidater ere det theologiske Facultæt i Kiøbenhavn skyldige. Og da de vjtberømte og høifortiente Mænd Dr Chr. Noldius og D J. Birkerodius d. 23. Oct. 1683 prøvede hans Forfarenhed i de aabenbarede himmelske Ting og kort derefter hørte hans behagelige og flydende Tunge af

Predikestolen, fattedis dem snarere dend Characteer, de kunde aflegge hans Fuldkommenhed med, end ham de grundige og ferdige Ord, hand skulle enten besvare deris foresatte Spørsmal med eller forklare deris forelagde Text med. Saa dehlte hand da siden sin Tid imellem Auditorii og Predikestolens Øvelser indtil Aaret derefter, 1684 in Junio, da hand overvandt dend Lyst, hand hafde til Academiet, ved dend Lydighed og Respect, hand hafde for sin gode gamle Fader, som eskede ham hiem igjen til Norge, dehlts for at favne dend kiere Søn, som havde opfyldt hans Ynske og overgaaet hans Haab, dehlts for at berede og velsigne ham til hans forehavende videre Reyse uden Lands. Saa kom hand da til sin Fædernebye, som hand ved sine idelige Prædikener gaf glædelige Prøver af det store Talent, Himlen hafde betroet ham, og største Forundring over, at saa ungt et Træ kunde bære saa fuldkomne Frugter. Men snart overvandt Begiærlighed til Vjsdom atter Kierligheden til hans Fæderne-Land, Stad og Huus. I Tanke da at besee og besøge fremmede Academier tog hand vel Afskeed fra sin Trundhiem i Foraaret 1685. Men var det end hans jordiske Faders Villie og hans eget Raad at reyse, saa var det dog hans himmelske Faders Villie og Himlens Raad, hand skulle bie. Paa Vejen kom hand til Aggershuus Slott, uvist af hvad Anledning, vist nok af Guds Vejvisning. Dend bedagede Olding, velærv. Hr. Laurids Ibsen, Slotspræst sammesteds, behøvede en Mand og behagede denne Mand til sit Embedis Lettelse og sin Alderdoms Husvalse. Voris sahlige fandt en meer end jordisk Drift, der tvang ham till at legge sine unge Skuldre under Embedetz Aag, og som heroiske Exempler har ingen Love og Regler, tog voris Sl. sig paa at bære Præstekiolen, lenge før dend Tid en Levit fordum maatte bære Arken, nemlig i sit Alders 21 Aar, da hand d. 3 Octobr. 1685 blev af dend af alle, dog aldrig nok, berømte sl. Guds Mand Doct. Hans Rosing till Prædikeembedet ved de apostoliske Ceremonier indviet som Medtiener til Aggershuus-

Slots Meenighed, i hvilken Tieniste hand selv i idelige Arbeider øvede sig, og Gud i adskillige Viderværtigheder prøvede ham i 7½ Aar, nemlig indtil A^m 1693. Da H. Kongl. Maj^t højloflig Ihukommelse Kong Christian dend 5^e, som self med allernaadigste Behag hafde paa Kiøbenhafns Slot (hvorhen voris sahl. i nogen visse anliggender var nedreyst) hørt baade hans Danske og Tydske Prædikener, ved sit allernaadigste Bref beskickedede ham till at være Sognepræst i Glücstad d. 8 Aprilis, fra hvilken Tid af voris sahlige med en exemplar Nidkierhed anvendte sine af Himlen saa rigelig forleente Gaver til denne saa fornemme og folkerige Menigheds Fornøjelse og Opbyggelse nesten i 17 samfælde Aar. Æret imidlertid af sin Undermand, anseet som en Gudz Mand, elsket af hver Mand, undtagen maa-skee af sin Collega i Tienisten Hr. Sibbern, hvis utaaelige Egenraadighed i dend imod Troens rette maade (efter saa mange vor lutherske Meenigheds retsindigste Læreris Samtycke) hart anløbende saa kaldede Wirkelige Salighedz Forsvar i dette Lif, som aldt ved mangfoldige Skriffter er kundbar, voris sahl. enten tolmodelig affjrede eller frj-modelig til Guds Ære giendrev, og sig derudinden til sin Øvrighedz, ja alle retsindige Lutheraners Fornøjelse, saa fornuftig, saa nidkiær, saa orthodox opførte (trotz alle enten forige Tidens Montanister eller itzige Tidens Pietister), indtil at hand, effter at hans Embedis 5 sidste Aar i Glücstad, i de af deslige ulyksalige Controverser følgende og flydende Bekymringer vare af ham kummerligen fremdragne¹⁾, omsider ved Rygtet over alt bekiendt og berømt, blef in Januario 1710 af de til Kalde-Rettigheder der ved Stedet Deputerede voceret til det da vacant værende Provstj eller Superintendentur i Syder Ditmersken og at være Sognepræst i Hovedstaden Meldorp sammestedz, hvilken Vocation H. Kongl. Maj^t vel allernaadigst confirmerede d. 1 Martij

¹⁾ I »Schleswig-Holsteinisches Schulblatt«, 1890, Nr. XXXI findes en historisk Artikel om Wildhagens og Sibberns langvarige Strid.

samme Aar. Men voris sahl. dog aldrig nød dend Ro-
 lighed, som denne saa importante Station og Tieniste kunde
 medbragt, thj Gud, som hafde udseet voris sahl. fra Moders
 Lif af og til at føre sit Nafn for Konger og Førster, indgaf
 H. Kongl. Maj^t, som saavel af adskillige Prædikener som
 og af en oprigtig Theologi og Præstis Renomé hafde forud
 allernaadigst Kundskab af voris sl., at unde sig self hellere
 end Borgerne udj Meldorp saa habil en Præst og saa stor
 en Prædikant, tilsendte hannem da, da hand intet mindre
 enten ynskede eller søgte eller ventede, end at komme til
 Hove, paa een Tid baade dend prisværdige og ærerjge
 Doctor-Grads Privilegier ved Bullam-Regiam, dateret d.
 17 Maj 1710, saasom en Kongl. Belønning saa vel for
 dend paa Gudz Ord anlagde Tid og Fljd, som for de for
 Gudz Ære førte Krig og Strid, saa ogsaa sammetid det
 allernaadigste Kongl. Vocations Bref af dato 18 Maj 1710,
 att være tydsk Hof-Prædikant til Kiøbenhafns Slott og at
 betræde og beklæde dend høiberømte og høibegavede sl.
 Doct. Masii Sted og Stæde. I dette høje og hellige Em-
 bede, som fører og føder ej mindre Viderværdighed end
 Værdighed, tiendte voris sahl. Hr. Doctor Gud og det
 allernaadigste høje Herskab paa 3 Aars Tid, opbyggelig i
 sine Prædikener, sindig og nidkiær i sin Straf, som en
 ifrig Fiende af Hoffetz Synd, og som en retsindig Tiener
 af sin Gud, aldt med dend berømmelige Hofprædikantis
 Gejeri Symbolo: Daniel captivus in aula. Indtil dette Stiftt
 ved dend høiædle og høiærværdige Herre Hr. Biscop Deich-
 mans Forfremmelse til Aggershuus Biscopsdømme i Norge
 blev ledigt, da voris sl. Hr. Doctor af Gud ved H. Kongl.
 Maj^{ts} allernaadigste Bestallings Bref af dato 11^{te} Nov. 1712
 blev beskicket tll at være Biscop over Wiborg Stiftt. Og
 her kiendtis da, att endskiøndt et Biscopsdømme tit har
 været som en fiendtlig Festning, hvilken en Jason, en
 Alcimus, en Menelaus nu ved offentlig Attaqver, nu ved
 skyvlte Veje har bemøjet sig at erobre, at voris Tid dog
 endnu hafde et Exempel tilovers af de gl. Ambrosiis, Mar-

tinis, Eucheriis, Synesiis, Thalassiis, Remigiis, Sidoniis, og andre der har skulket og skylwt sig fra dend byrdefulde Ære og ærefulde Byrde. Voris sl. Hr. Doctor bad Gud i sit Cammer og Kongen i sit Gemak, ret som Moses ved Busken, att de vilde sende hvem andre de da vilde sende. Men en alvorlig Kongl. Befaling af dato 4 Martij 1713 obnede ham Himlens uforanderlige Raad, att hand maatte ved de apostoliske Ceremonier af høiædle og høiærværdige Hr. Biscop Worm d. 25 Martij i vor Frue Kirke ved Haands Paaleggelse antage den Byrde, for hvilken, effter Augustini Ord, Engleskuldre maa bæve, og tiltrædte saa i næste Synodo verna her i Wiborg Domkirke det Embede, som hand siden dend Tid til sin Død i 7 Aar saa priselig har forestaaet, at hand nu er alle sine Geistliges Lengsel og uskrømtede Sorg, at hans Ihukommelse er i ærefuld Velsignelse, og hans Nafn hos os alle i udødelig Amindelse, hvilket ingen uden en giftig Spjflue skall kunne sætte Klick paa, og ingen uden et Vrag og Vrandt skal dadle eller laste. Hans ædle Sind, frj fra Gierighed, hans ydmyge Siæl, frj fra Hovfærdighed, hans redelige Gemytt, frj fra Falskhed, hans søde Belevenhed, hans ulignelige Kierlighed til sine Præster maa jo Spotterne selv tilstaae, der gjorde hans Haand værdig til Bispestaven, og hans Hovet til Bispehatten. I 5 velærværdige Prousters Creation, i 24 ærværdige Præsters Ordination, i andre mange Anledninger vjste hans veltalende Tunge en Eloqvence uden Affectation og en Lærdom uden Pedanterie, ja i aldt vjste hand, dend sl. Hr. Biscop, sig saa meget at ære sit høje Embede, som hans Embede ærede ham. Og saa god en Forstandere som hand var for Guds Huus, saa hiertefrom en Mand var hand udj sit eget Huus; det vidnede og vidste best hans tvende lifsalige og dydpriselige Egtefeller, af hvilke dend første, velædle og hæderborne Madame Sophie Cathrine Laursdatter, velærv. sl. Hr. Laurids Anderssen, Sognepræst til Aggershuus Slotz Kirke, hans Datter, glædde dend sl. Guds Mands Siæl og Sind

fra dend Dag, han paa Aggershuus vjedes til hende A° 1686 d. 21 Febr. saavel med en kierlig og christelig Omgængelse som med 3^{de} deylige Børn, 2 Sønner og 1 Datter, af hvilke Sønnen, velædle Mons. Caspar Wildhagen, sin brave Faders Død endnu overlever og af os samtlige Himlens Trøst og Velsignelse hiertelig befalls. Men samme hans dydfulde sl. Kieriste bedrøvede igjen hans Sind, dog aldrig uden ved dette, att hun efter Guds Villie døde fra ham i Glücstad efter 15 Aars Egtepagt d. 6. April 1701, overladende ham til Enkestandens Suk og Sorg, hvilken han taalmodig bar i 2 Aar og 3 Maaneder, nemlig indtil d. 6 Junij 1703, da Himlen igjen lagde i hans Skiød dend da i sin Faders, velædle Johan Ditmers, Raadmand udj Glücsteds Huus høielskelige Datter, nu efterlatte høibedrøvede Enke, welbaarne Frue Anna Margretha Ditmers, hvis saavelsom hendis welædle Jomfru Datters, welædle Jomfru Dorothea Wildhagens, som efter 1 Broders og Sisters Død allene af dette Egteskab er tilovers, deres samtlige dybe Sorg og Hierte-Saar dend aldmægtige Gud kraftig husvale og læge, at dend sorrigfulde Frue, som med sin dydige og kierlige Omgængelse i 17 Aar, mindre 6 Uger, har glædet voris sl. Hr. Biscops Siæl, maa nu i sin inderlige Sorg igjen glædis af Himlen, indtil hun engang skal igjen favne denne sin sl. Herre hos Gud self i Himlen¹⁾, hvorhen han blev henflyttet og hiemsendt ved sin sidste Svaghed, hvilken (om Mand skal give dend andet Nafn end Hellsoet) var en Skiørbugs Vattersott, som vel i denne sidste Vinther hafde givet dend sl. Herre haarde Anstød og Dødsens Adspørgelser, som Paulus kalder det, men særdelis hart og hastig angreb ham Søndag d. 21 April sidsafvigte, og som den strax fik en Colica til Staldbroder, vare Kreffterne snart svekkede, og Livetz Lys af disse Vedsker snart ud-

¹⁾ Bispindens Liv i hendes Enkestand skaanedes ikke af onde Tunger. Hvor meget der imidlertid var sandt deraf, kunne vi ikke afgjøre. (Bruun, Fr. Rostgaard I, 379. II, 327 f.).

slugt. Vel fattedis det ej paa inderlige Bønner til Livetz og Dødens Herre, att hand for sit og sin Tieneris Huuses Skyld vilde endnu skaanet denne sl. Herres Liv; vel fattedis det ej paa de tienligste Raad og omhyggeligste Opvartning, særdelis af Stadens Apotheker, veledle S^r Langenhaven, men Sygdommen var over Redning, og Himlens Slutning var over Ynsket. Døden, allis Ende, gjorde Ende paa voris sl. Hr. Biscops Lif og Embede paa Jorden og forflyttede hans sahl. og dyrebare Siæl til Himlen Søndag Morgen d. 28 April sidstafvigte Klocken 1 Qvarteer til Ni, da hand som hafde ved Aandens Bistand trøstet og straffet Verden, gik bort til dend, som ham udsende, just dend Time da samme Euangelium i Guds Meenighed læstis, og døde da som et Guds Barn, efter at hand hafde levet som en Guds Mand i 55 Aar 6 Maaneder 4 Dage.

Saa levede da, saa døde da dend fromme Biscop Wildhagen, saa byttede hand sin Biscopdømme bort i Wiborg for et ævigt Præstedømme i det ny Jerusalem, saa endte hand et priseligt Lif ved en salig Død, saa overlod hand Himlen en hellig Siæl, Jorden et ærligt Nafn, Graven et dødeligt Legeme, som engang skal samlis med Siælen ved en glad Opstandelse til en ævig Ærefuldgiørelse.
